

Nuoret ryhmätoiminnassa

Voimakas-projektin Bikva-arviointi

20.7.2014

Mari Tuomainen
Elisa Huuhka

Sisällys

1 Johdanto	3
2 Arvioinnin toteutus	4
3 Ryhmätoiminta	4
3.1 Tekeminen ja toiminta	5
3.2 Päivärytmi	6
3.3 Vierailut	7
3.4 Nuorten ajatuksia syrjäytymisestä	7
4 Oma elämä	8
4.1 Tyytyväisyys tähän hetkeen vs. Tulevaisuuden suunnitelmat	9
5 Sosiaaliset verkostot	9
5.1 Sosiaalisuus	9
5.2 Ryhmytymisen merkityksellisyys	10
6 Lopuksi	11

1 Johdanto

Kehittämiskeskus Tyynelän hallinnoima Voimakas-projekti on 15–25 -vuotiaiden, mielenterveys- ja päihdehaittoja kokevien nuorten subjektiivisen hyvinvoinnin voimavarakeskeiseen tukemiseen suunnattu kehittämisprojekti. Mielenterveys- ja päihdehaittoilla projektissa tarkoitetaan laajasti nuorten kokemia erilaisia ja eriasteisia haittoja tai vaikeuksia, jotka ovat seurausta jostakin mielenterveydellisestä häiriöstä tai päihteiden käytöstä. Nämä haitat voivat olla esimerkiksi toimintakykyyn tai sosiaalisiin suhteisiin liittyviä. Subjektiivinen hyvinvointi ymmärretään projektissa nuoren omakohtaiseksi kokemukseksi hyvinvoinnistaan tai elämänlaadustaan eli siitä, että hänen tarpeensa ja voimavaransa ovat sopusoinnussa keskenään. Subjektiivinen hyvinvointi on aina yksilöllinen kokemus, jota ei voida ulkoapäin määrittää tai ulkoisin mittarein todentaa. Voimavarakeskeisen tukemisen näkökulma tarkoittaa projektissa myönteistä tapaa kohdata elämän haasteita ja vaikeuksia. Sen tarkoituksena on vahvistaa nuoren omia mahdollisuuksia ja ratkaisuja hyödyntämällä yhdessä tutkien ja tulevaisuussuuntautuneesti hänen olemassa olevia vahvuuksiaan. Voimavarakeskeinen tukeminen lähtee perusajatuksesta, että jokainen ihminen, nuorikin, on oman elämänsä paras asiantuntija.

Voimakas-projekti toimii Savonlinnassa, Varkaudessa, Juvalla, Joroisissa ja Rantasalmella vuosina 2012–2015. Projektin tavoitteena on yhdessä projektipaikkakuntien työntekijäverkoston kanssa kehittää nuorten kanssa tehtävää työtä nuoren vahvuuksia korostavaan ja nuoren ääntä kuuntelemaan suuntaan sekä vahvistaa paikkakunnilla jo olemassa olevaa monialaista yhteistyötä. Projektin työmuotoina ovat nuoren arkeen jalkautuva työparityö sekä yhteistyössä paikkakuntien työntekijäverkostojen kanssa paikkakuntien tarpeista ja resursseista käsin suunnitellut ryhmätoiminnot ja tapahtumat nuorille.

Voimakas-projektin pitkäkestoiset ryhmätoiminnot ovat paikallistuneet Juvan, Joroisten ja Rantasalmen alueille paikkakuntien tarpeista johtuen. Ryhmien tavoitteena on ollut vastata paikkakuntien nuorten ja työntekijöiden tarpeisiin; vahvistaa nuorten osallisuutta, tukea nuoria löytämään sosiaalisia suhteita, aktivoita nuoria, tukea nuoria omissa tavoitteissaan ja itselle mielekkään tulevaisuuden suunnittelussa sekä kannustaa nuoria päihteettömyyteen. Ryhmätoiminnot on suunniteltu yhteistyössä paikkakuntien toimijoiden kanssa paikkakuntien tarpeet ja resurssit huomioiden. Projekti on omalta osaltaan ollut mukana käynnistämässä ja mahdollistamassa nuorten ryhmien toimintaa. Ryhmissä projektityöntekijä toimii aina työparina paikkakunnan työntekijälle.

Jo kerätyn nuorilta saadun palautteen mukaan ryhmiin osallistuminen on tukenut nuorten vuorokausirytmien parantumista, vahvistanut sosiaalisia taitoja sekä tarjonnut sisältöä päiviin ja syyn lähteä liikkeelle kotoa. Ryhmähaastattelujen teemoiksi nousivat ryhmätoiminta, nuorten oma elämä ja sosiaaliset suhteet. Nuoret kuvasivat ryhmätoimintoihin osallistumisen selkiyttäneen tulevaisuuden suunnitelmia, omia tavoitteita ja antaneen toivoa tulevaisuuden suhteen. Bikva-arvioinnilla haluttiin mahdollistaa nuorten äänen nostamista vielä vahvemmin.

2 Arvioinnin toteutus

Bikva-malli on tutkimusmenetelmä, joka nostaa esiin asiakkaan arkielämän kokemukset ja tuo asiakkaan äänen kuuluviin. Suomennettuna Bikva (Brygerinddragelse i Kvalitatetsvurdering) tarkoittaa ”asiakkaan osallisuus laadunvarmistajana”. Mallin on kehittänyt tanskalainen Hanne Krogstrup. Bikva-mallissa asiakkaat ovat muutoksen ja kehittämisen toimeenpaneva voima, sillä heillä ajatellaan olevan sellaista merkittävää tietoa, josta voi olla hyötyä julkisen sektorin kehittämisessä. Asiakkaiden annetaan tuoda julki omat ideansa, näkemyksensä ja ongelmansa. Asiakkaat kuvaavat ja tulkitsevat omasta näkökulmastaan palveluja joita arvioidaan, ja joiden asiakkaina he ovat. Bikva-malli pyrkii tuomaan asiakkaan äänen esille tasa-arvoisesti muiden toimijoiden kanssa. Bikva-mallin tiedonkeruu on kvalitatiivista, ja se toteutetaan pääsääntöisesti ryhmähaastattelujen avulla. Ryhmähaastattelujen tavoitteena on selvittää, miten eri sidosryhmät kokevat arkensa yksilötasolla ja minkälaisia merkityksiä päivittäisille ilmiöille annetaan. (Krogstrup 2004, 4–12.)

Voimakas-projektin Bikva-arvioinnin tavoitteena on nostaa nuorten ääntä kehittämisessä ja kehittyisissä toiminnoissa sekä tuoda esiin nuorten kokemus omista vaikuttamisen mahdollisuuksistaan. Bikva-ryhmähaastattelut toteutettiin tammikuun 2014 aikana Juvalla, Joroisissa ja Rantasalmella säännöllisesti noin vuoden ajan toimineissa ryhmissä. Haastatteluryhmien kokoonpanossa olivat mukana ne nuoret, jotka parhaillaan olivat projektin asiakkuudessa. Haastateltuja nuoria oli noin 15, joista suurin osa poikia ja kukin haastattelukerta kesti noin 1,5 tuntia. Bikva-arvioinnin toisessa osuudessa arviointi keskustelua käytiin projektityöntekijöiden kanssa kesäkuussa 2014. Tässä keskustelussa pohjana olivat nuorten ryhmähaastatteluissa esiin nousseet teemat. Sekä nuorten että projektityöntekijöiden ryhmäkeskusteluja ohjasi Kehittämiskeskus Tyynelän johtaja Mari Tuomainen ja kirjasi suunnittelija Elisa Huuhka.

3 Ryhmätoiminta

Bikva-haastatteluihin osallistuneet nuoret olivat mukana Voimakas-projektin ryhmätoiminnoissa pääsääntöisesti 3–6 kuukautta. Osa oli mukana vuoden verran, mutta mukaan osui myös ensimmäistä päivää projektissa mukana oleva nuori. Nuoret kertoivat tullessaan mukaan projektiin sosiaalitoimen tai te-toimiston ohjaamana. Usein aktivointisuunnitelmassa ehdotettiin tai velvoitettiin projektiin osallistumista. Projektissa mukana olevista nuorista osa oli vasta keskeyttänyt opinnot, osa oli, omien sanojensa mukaan, ”lusmuillut” pidempään.

”Sossun tädin ja työkkärin tädin kanssa ei jaksa kovin kauaa istua, sitä sanoo vaan joojoo ja löytää itensä täältä.”

”Eka kertaa mukana, tuli yllätyksenä ja pyytämättä.”

Voimakas-projektin ryhmät toimivat Juvalla, Joroisissa ja Rantasalmella osana kuntouttavaa työtoimintaa, joten projektiin osallistuvat nuoret saavat sitoutumisestaan työmarkkinatukea. Nuoret tiesivät kuntouttavan työtoiminnan olevan kunnan tarjoamaa toimintaa ja kuvasivat itse, että se tarkoittaa lähinnä nuorten pajaa. Moni nuorista olikin jo aiemmin ollut pajajaksolla, joten vaihtoehto sille oli mieluinen. Nuoret kuvasivat Voimakas-projektissa harjoiteltavan itsestä ja kodista huolehtimisen taitoja. Nuoret kokivat saadun taloudellisen hyödyn osallistumisesta motivaation ylläpitäjänä ryhmään sitoutumisessa.

Pohdiskeltu omaa elämää, tehty aikajanaa, mietitty omaa taloutta. Mietitty kylän harrastusmahdollisuuksia.”

”Omaa elämää tarkoitus edistää.”

”Hyvä ja tärkeä pitää yllä päivärytmiä ja sosiaalisia taitoja.”

”Suurin motivaatio on kuitenkin se raba. Vaikuttaa yllättävän paljon se 200e omaan elintasoon.”

3.1 Tekeminen ja toiminta

Tekeminen ja toiminnallisuus koettiin ryhmässä tärkeäksi. Toiminnassa mieluisina nähtiin erilaiset paikkakunnan harrastustoiminnot, luonnossa liikkuminen ja ruuan laittaminen. Ryhmässä tehtiin asioita, joita ei ehkä tulisi tehtyä ilman projektia. Puheeksi tuli myös se, etteivät nuoret välttämättä edes tiedä kaikkia kotipaikkakunnan tarjoamia harrastusmahdollisuuksia ja ilmoitukset tapahtumista jäivät huomaamatta. Huomionarvoinen asia on, että nuorilla ei ole paikkaa, missä viettää vapaa-aikaa, sillä he ovat liian vanhoja moneen nuorisotoimen ylläpitämään toimintaan.

”Ruuanlaitto on ollut parasta. Kahvit. Ulkona tekeminen ja oleminen. Kylällä ulkona tekemisen mahdollisuuksia.”

”Maalattu penkit, jotka täällä yhdessä. Maalaushommat olleet mielekkäitä.”

”Täällä olis varmasti paljon tekemistä, mutta niitä ei ilmoiteta kunnolla. Joskus joutuu etsimään tietoa.”

”Käytiin kodalla paistaa makkaraa ja nuokkarilla. Nuokkarilla ihan hyvät tilat, biljardia, konsolipelit.. muutakin aktiviteettia. Myö saadaan mennä sinne vaan perjantaisin, muuten ollaan yli-ikäisiä.”

”Ei ole nuorten foorumia tai vastaavaa, ollaan jo liian vanhoja nuokkariin.”

Projektityöntekijät kuvasivat oppimisvaikeuksien heijastuvan arkielämän taitoihin mm. niin, että tiedon löytäminen oman paikkakunnan harrastusmahdollisuuksista tai tapahtumista on haasteellista. Jo projektin alkukartoituksessa nuoret toivat esille, että haluavat enemmän tietoa paikkakunnan toiminnoista ja että tietoa ei välttämättä osata etsiä. Harrastusmahdollisuuksista puhuttaessa ”höntsävuorojen” (pelailun ilman sitoutumista säännölliseen käyntiin tai kilpailuun) merkityksellisyys korostui. Monet harrastukset vaativat rahaa, sitoutuneisuutta ja tavoitteellisuutta. Jo se, että pitää ilmoittautua johonkin toimintaan voi nostaa kynnystä, ”höntsävuoroonkin” osallistuminen vaatii itsetuntoa ja uskallusta.

Projektityöntekijät huomioivat myös, että kun on yli-ikäinen nuorisotalolle, sille ei oikein ole vaihtoehtoa. Projektityöntekijä totesi olevan harmillista, että 18-vuotiaana nuorisotalolla käynti loppuu ja samoihin aikoihin muutetaan yksin asumaan. Silloin ehkä kaivattaisiin sellaista paikkaa, jossa tapaa muita samanikäisiä. Projektityöntekijän näkemyksen mukaan nuorisotalolla käymiseen voi vaikuttaa myös nuorten itsensä määrittelemät ryhmät ja niiden eriytyminen. Jos jokin ryhmä ”valtaa” jonkin yhteiskunnan tarjoaman toiminnan, eivät ne nuoret, jotka määrittelevät itsensä toisin, koe voivansa siihen osallistua.

Ryhmätoiminnassa vähemmän mieluisaksi nuoret kertoivat erilaisten lomakkeiden täyttämisen ja muut kirjoitushommat, mutta tylsätkin asiat siedettiin. Aiheesta keskustelun jatkuttua todettiin, että oman elämän pohdiskelukin voi toisinaan olla ihan hyvä juttu.

”Kirjoittamisbommat ei niin mukavia. Välillä on poistuttava omalta mukavuusalueelta.”

”Typerintä on kaikkien monisteitten täyttö. Jotain tehtäviä milta elämä tuntuu.. kysymykset on kuitenkin aina samat joka lapussa. En tiää miks ne samat laput täytetään moneen kertaan. On niitä kai ihan hyvä täyttää, mut..”

Nuoret kertoivat heillä olevan mahdollisuus vaikuttaa siihen, millaisia asioita projektissa tehdään. Osalla paikkakunnista ryhmäläiset olivat innokkaita ehdottamaan tekemistä, toisella taas ei niinkään löytynyt halua sellaiseen vaikuttamiseen. Koettiin hyvänä, että oli myös valmiita suunnitelmia päivälle, arveltiin, ettei ehkä olisi niin paljoa keksitty itse sisältöjä.

Projektityöntekijöiden näkemys oli, että nuorten osallisuus ja vaikuttaminen tarvitsee aikaa, halu osallistua toimintaan ja toiminnan suunnitteluun vei noin kolme kuukautta. Vie oman aikansa, ennen kuin nuori saa itselleen selvitettyä kuinka hyödyntää ryhmää ja ryhmänohjaajaa, kun ei oikein edes tiedä, mihin näitä voisi hyödyntää. Myös yksilöasiakkuussuhteissa menee aikaa ennen kuin luottamus syntyy ja vasta sitten päästään puhumaan oleellisista asioista.

”Olis ehkä mahdollisuus tehdä jotain, mut ei vaan keksi mitään kovin kummallista.”

”Meiltä aina kysellään mitä haluttais tehdä ja kaikki sanoo että en tiää mutta kukaan ei oo halunnut sanoa mielipiteitä.”

”Ollaan toivottu keilaamista ja sinne ollaan menossakin.”

”Jonkin verran saatu itekin suunnitella. Välillä on meiltä kysytty. Mut hyvä, että myös valmiiksi mietittynä tulee.”

”Enemmän sais olla tekemistä, jotain maalausta tai konsolipelit”

Vaikuttamismahdollisuuksista huolimatta ihan kaikkeen nuoret eivät voineet vaikuttaa:

”Pois meno aikaa ei olla saatu aikaistettua.”

3.2 Päivärytmi

Projektin ryhmät toimivat paikkakunnillaan kerran viikossa klo 9–13/14. Ryhmässä mukana oleminen nähtiin päivärytmin kannalta positiivisena asiana. Moni nuori sanoi, että ”onpahan tekemistä” ja tekeminen ja toiminta koettiin tärkeäksi asiaksi ryhmässä. Ryhmän koettiin parantaneen omaa päivärytmiä.

”Loppujen lopuksi aamuberätys ihan ok. Jos heräisi myöhemmin, ois oikeestaan huonompi. Ehdittiä hoitaa omia asioita projektin jälkeenkin.”

”Päivärytmiin vaikuttaa lapsen päivärytmi. Tämä ehkä parantanut omaa päivärytmiä.”

”Aamuberääminen riippuu vähän siitä kuinka sekaisin on viikonloppuna rytmin saanut.”

”Tää on kun työpaikka siinä mielessä, että jos ei tule tänne, tulee sanktioita niin kun töissäkin. Se on hyvä juttu.”

3.3 Vierailut

Projektin aikana ryhmätapaamisissa oli ulkopuolisia vierailijoita esim. ulosotosta tai mielenterveys-toimistosta. Ryhmän kanssa yhdessä tehtiin ”retkiä” paitsi erilaisten harrastustoimintojen pariin, myös heidän elämäänsä vaikuttavien paikkakunnan palveluntarjoajien tiloihin, esim. te-toimistoon. Nuoret kertoivat saaneensa vierailijoilta uutta tietoa ja omiin käsityksiin uusia asioita.

”Välillä vierailijoita, välillä käydään itse jossain retkellä tai työkeärissä - - Vierailijoita ollut ulosotosta ja mtt:sta.”

”Ollaan käyty eri paikoissa, te-keskuksesta käynyt vierailija.”

”Vierailijoista saanut uutta tietoa, omiin käsityksiin uusia asioita. Jokin virbeellinen tieto tai väärä käsitys on korjaantunut.”

Projektityöntekijät näkivät vierailut asennetyönä. Asiakkaiden ylisukupolvisuuden kuvattiin korostavan asenteita. Vierailuilla viranomaisen kuuli nuorilta miltä asioiminen tuntuu: nuori jännittää ja kokee itsensä tyhmäksi, keskusteluissa moni asiaa menee ohi. Nuorille vierailuilla on ollut se korvin kuultava vaikutus, että paikkakunnan ”sossun akka” tunnetaan nykyisin omalla nimellään. Keskusteluilla asiakastapaamisten ulkopuolella arvioitiin olleen ymmärrystä lisäävää puolin ja toisin.

3.4 Nuorten ajatuksia syrjäytymisestä

Osa nuorista tiedosti vahvasti projektin kohderyhmän ”mielenterveys- ja päihdehaittoja kokevan nuoren” tarkoittavan syrjäytyneitä nuoria. Tähän liittyen nuoret halusivat käydä keskustelua siitä, mitä he ajattelevat käsitteen syrjäytyneet tarkoittavan. Keskustelussa nuoret alleviivasivat omaa kokemustaan siitä, etteivät he ole syrjäytyneitä nuoria. Ajatus projektin kohdentumisesta syrjäytyneille ja ettei itse ole sellainen, toi nuorelle haluttomuutta myös ryhmän toimintaan osallistumiseen ja suunnitteluun.

”Tää on syrjäytyneille jotka ei osaa tehdä mitään himassa.”

”Voit tästä olla jollekin sellaselle apua, joka on lusmuillu kotona monta vuotta eikä oo mitään sosiaalista elämää.”

”On kuitenkin jonkunlainen sosiaalinen elämä, et en ihan syrjäytyneeksi itteeni ajattele.”

”Syrjäytyneet on sellanen, joka ei lähe himasta mihinkään. Sellanen, joka jättää kaiken kesken eikä lähe kotoon, ei nää enää kavereita eikä ketää juuri ollenkaan.”

Projektityöntekijät kokivat, ettei nuorilla ole ryhmään ohjautuessa omaa ajatusta tai tavoitetta ja ehkä siksi nämä nuoret myös antautuvat ulkoa päin ohjatuiksi. Toisaalta, tilanteissa nuorilla ei liene juuri vaihtoehtojaan. Projektityöntekijät pohtivat myös, ettei paikkakunnilla toimintaan ohjaavilla tahoilla (esim. sosiaalitoimi) ole välttämättä aina ollut aivan selkeää kuvaa siitä, mihin nuori on ohjattu. Projektin toimintaan ohjatussa on voitu puhua syrjäytyneistä nuorista, mikä projektityöntekijöiden näkökulmasta aiheuttaa nuorilla vastareaktiota. Toiminnan pitäisi olla vähemmän leimaavaa. Ryhmiä ohjaava projektityöntekijä koki ryhmäläisten olevan kuitenkin sitoutuneita, vaikka alkujaan onkin se ”joojoo” sanottu. ”Joojoolla” päästään työn alkuun ja Joojoo-asenteesta on ajan myötä päästy myös kiinnostukseen omista asioista.

4 Oma elämä

Nuoret kertoivat avoimesti elämästään ja arjestaan. Joillakin oli monenlaista opiskelua takana, mutta kaikki olivat päättäneet kesken syystä tai toisesta. Osa taas oli valmistunut ammattiin, mutta pitemmän päälle työ alalla ei kiinnostanut tai paikkakunnalla ei ollut työmahdollisuuksia. Epävarmuus tulevasta ja omasta sitoutumisesta leijui ilmassa.

”Olin Juvalla koulussa rakesapuolella, mutta selkä ei kestänyt. Olin sitten logistiikkapuolella, mutta en tullut opettajan kanssa juttuun. Puoli vuotta kävin vaan syömässä koulussa ja lopetin sitten ite. Logistiikan puolella mahdollisuus saada ajokortti halvalla, siksi kiinnostuin siitä. Olin myös puoli vuotta Savonlinnassa kymppiluokan tyyppisessä. Seuraavaks varmaan Varkaus ja Mikkelä, mut ei vielä tietoo mitää.”

”Talonrakentaja ammatiltaan, ei oikein töitä tarjolla täällä, eikä ala oikeastaan kiinnosta.”

”Lähellä (100km) ei juurikaan ole alan töitä, pitäisi lähteä kauemmas, Etelä-Suomeen. Kilpailutus on kovaa.”

”Työn saaminen on hankalaa tällä kylällä, pitäis olla subteita jos haluu tehdä muuta kun siivota.”

”Koulu ja ammatti. Pitää miettiä minne hakea, että löytyisi sellainen missä tulee sitten oikeesti käytyä.”

Projektityöntekijöiden keskustelussa nousi esiin ajatus, että jotkut nuoret kokeilevat montaa koulutusala tai oppilaitosta, joista mihinkään ei tunnu sopivan. Eri koulutusaloja kokeillaan lähipaikkakunnilla ja kun kaikki on käyty läpi epäonnistuen, tullaan siihen tulokseen, että kauemmas ei uskalla tai kannata lähteä ja uudestaan samoilta ei kehtaa. Pettymykset lannistaa, koetaan itsensä tyhmäksi ja huonoksi, eikä sitten enää edes uskalla lähteä kokeilemaan. Saatetaan selvittää ammattitutkinnosta, mutta rohkeus ei riitä töihin. Pelätään itsensä nolaamista, ettei onnistu kuitenkaan.

Nuorten keskusteluissa esiin nousi myös pienten paikkakuntien vähäiset mahdollisuudet tarjota työtä tai opiskelupaikkoja. Jos ei halua lukioon ja paikkakunnalla ei ammattiopistoa ole, muutto pois kotipaikkakunnalta tapahtuisi kovin varhain. Nuoret eivät tyrmänneet ajatusta peruskoulun pidentämisestä.

”Suurin osa nuorista lähtee johonkin. Nuoret häviää kolmen vuoden välein, mut uusia tulee tilalle. Lukio on paikkakunnalla, amiskaan joutuu lähteä muualle.”

”Se, että pidennettäis peruskouluja vois olla ihan hyvä juttu, 15–16 -vuotiaana ei oikein tiedä mitä haluais aikuisena tehdä.”

Osalla nuorista oli realistisia ajatuksia siitä, mitä tulevaisuudessa tekisi. Työntekijöiden kanssa keskustellessa todettiin tukea ja kannustusta tarvittavan, jotta nämä ajatukset ja suunnitelmat myös konkretisoituisivat ja toteutuisivat. Pitkäjänteinen rinnalla kulkeminen, välillä jopa kotoa hakeminen, voi olla tarpeen, kun puhutaan nuorista, joilla on ollut päivärytmit sekaisin tai sosiaalisten tilanteiden pelkoa tms. On tärkeää, että tukihenkilöä ei hävitetä heti, kun nuorella alkaa mennä itsenäisesti paremmin.

4.1 Tyytyväisyys tähän hetkeen vs. Tulevaisuuden suunnitelmat

Vaikka nuoret kertoivatkin epävarmuuden tunteista, myös tyytyväisyys tähän hetkeen tuli monen puheisiin. Ehkä se oli myös osatekijänä siihen, ettei ollut tarvetta tehdä sitovia tulevaisuuden ratkaisuja. Puheet tulevaisuudesta olivat joko epärealistisia lottovoittohaaveita tai hyvin kaukana tulevaisuudessa olevia asioita. Näissä puheissa ei noussut tarvetta tehdä muutoksia tähän hetkeen.

En tiää miten tulevaisuudessa, en oo miettiny. Oon oikeestaan ihan tyytyväinen elämäni. Haluisin isona olla lottovoittaja.”

”En mieli mitä valintoja teen, mennään fiilisohjalla.”

”Pitemmän tähtäimen suunnitelmia. Nyt ei tiedä tarkalleen mitä tekis.”

”Yksinkertainen, leppoisa elämä on sellainen mitä haluaa. Vaikee pitemmällä tähtäimellä suunnitella, kun mitä vaan voi tulla vastaan. Päivä kerrallaan, pitää elää nykyhetkessä. Olen tyytyväinen, jokaisesta hetkestä voi löytää positiivisia asioita.”

”Liikaa ei voi suunnitella ja tehdä valintoja valmiiksi. Menee elämästä maku.”

Projektityöntekijät pohtivat, että tähän hetkeen tyytyväisyys heikentää tarvetta tehdä tulevaisuuden suunnitelmia ja tavoitteita. Unelmilla ja haaveilla on suuri merkitys, niitä kohti tulee vähän vahingossakin kuljettua. Pitäisi olla aikaa jatkaa keskustelua lottovoittohaaveista eteenpäin, löytyisikö sitä kautta niitä unelmia? Kun uskaltaa unelmoida, unelmista saattaa tulla tavoitteita. Ilman tavoitteita vuodet kuluvat nopeasti mitään tekemättä. Ensin pitää rakentaa usko tulevaisuuteen, ennen kuin sitä voi alkaa suunnitella.

Projektityöntekijät pohtivat, että yhteiskunnassa raha ratkaisee, mutta näille nuorille merkitsee kaikki muu enemmän. Ystävät, kaverit, perhesuhteet ovat työtä tai opiskelua merkittävämpiä. Nuorten toivo ja usko tulevaisuuteen on jotain sellaista, mikä rakentuu arkisista asioista joita pitää vaalia.

5 Sosiaaliset verkostot

Nuoret kertoivat asuvansa omassa asunnossa yksin, harvalla oli puolisoa tai omia lapsia. Suurin osa pitää yhteyttä omiin vanhempiin ja kotipaikkaa pidettiin tietynlaisena turvasatamana. Lapsuuskodin kuvattiin olevan kaukana hälinästä ja sinne mentiin silloin kun tuli tarve päästä rauhoittumaan ja olemaan yksin. Projektityöntekijät ajattelivat, että vanhempien luona saa levätä siitä roolista, mikä kavereitten kanssa voi olla päällä.

”Välillä asun kylällä omassa kämpässä ja välillä käyn porukoitten luona. Porukoilla käydessä saa olla rauhassa. Tyhjennän välillä jääkaapin. Välillä oon kavereitten kanssa, välillä ei vaan jaksa olla toisten seurassa.”

”Kotipaikka on ihan mukava, kaikesta yhteiskunnan hälinästä kaukana.”

5.1 Sosiaalisuus

Nuoret kertoivat projektiin osallistumisen tuoneen heille sosiaalisia kontakteja. Moni kuvasi tulleensa arkana ryhmään mukaan, mutta alun jälkeen ryhmän merkitys on tullut tärkeäksi. Ryhmäs-

sä opittiin sosiaalisia taitoja, asioita itsestä ja muista. Projektiohjaaja totesi, että tietoisesti harjoitettiin kuulumisten kertomista ja tunteiden tunnistamista.

”Alkuun tuntu ihan kauheelta, nyt tuntuu kun kotiin tulis. Tuntemattomat vieraat ihmiset, sosiaalinen elämä ei ehkä ollut ihan kondiksessa. Ei oikeen tiennyt miten olla tai mitä sanoa, mutta ajan kanssa alkanut mennä ok.”

”Ohjaajat kysely kuulumisia ja on ollut pakko oppia kertomaan omista asioista ja itsestä ja sillä tavalla tutustuttu.”

”Se, että ryhmässä saa olla vaikka ees kerran viikossa tuo sitä sosiaalisuutta.”

”Kesällä tuli luvattua auttaa vaikka ketä ja tuli uuvutettua itsensä. Pitää oppia huomioimaan ja kuuntelemaan itseänsä.”

”Tämmösissä projekteissa voi kertoa omista ajatuksista. Ei ole nuorten foorumia tai vastaavaa, ollaan jo liian vanhoja nuokkariin. Täällä pitäis vaan ruveta puhumaan ja ajamaan sitä omaa asiaa ja saada ihmisiä mukaan, nuoria ja vanhoja.”

5.2 Ryhmäytymisen merkityksellisyys

Vaikka kaikkia projektiin osallistuneita nuoria ei ennestään tunnuttakaan, ryhmäytyminen oli erityisen onnistunutta yhdellä paikkakunnista. Hyvä ryhmähenki toi positiivisuutta ja uskoa omaan tulevaisuuteen. Osa nuorista koki kuitenkin ryhmän sosiaalisuuden ja sen antaman muun merkityksen itselleen erittäin tärkeäksi.

”Vaikka tänne tulenkin siksi, että täällä on mukavia ihmisiä ja mukava olla. Ei tulla pelkäämään rahan takia.”

”Aika on tuntunut että menee hirveen nopeesti. Sopimuksen voi tehdä vaan 3kk kerrallaan. Toisaalta voisi olla 2 tapaamista viikossa, samaa aihetta voisi käsitellä alku ja loppuviikosta? Tai sitten pitempi sopimus? Just kun kerkee tutustua niin se jo loppuu.”

”Ryhmässä jokaisella eri vahvuus. Jokainen auttaa toinen toistaan. Saa sanoa mitä vaan ja olla oma itsensä.”

”Ryhmähenki on tärkeä ja porukka. On sellainen tekijä, mikä saa tulemaan.”

”Näki ekan kerran miten voi luottaa ryhmään. Ryhmä tukee toisiaan ja pitää huolta.”

”Pitää kiittää vetäjiä, että ovat saaneet jään murtumaan.”

Projektityöntekijät arvelivat ryhmäytymisessä olevan merkityksellistä hyväksytyksi tulemisen kokemus. Kannustavassa hengessä välillä mokaillaan ja kokeillaan, sillä tavalla oppii. Ohjaajana siihen pitää mennä mukaan, näyttää ettei haittaa, vaikka välillä vähän pieleen menee, aina voi korjata. On tärkeää näyttää, että hyväksyn itseni, vaikka mokaan. Luottamuksen saavuttamisen pohjalla on tasa-arvoinen kohtelu, ohjaajana olen paitsi ohjaaja, myös yksi ryhmäläinen. Ryhmädynamiikassa on huomioitava, kenellä nuorista on johtaja-asema, sillä hänen asenteellaan on suuri merkitys ryhmän toiminnassa. Nuorille merkityksellisintä on, mitä kaverit tekee ja sanoo, työntekijän auktoriteetti ei välttämättä ylitä sitä.

6 Lopuksi

Projektityöntekijät pohtivat omassa ryhmäkeskustelussaan, että palvelujärjestelmän rakenteet tekevät sen, ettei viranomaisella ole välttämättä aikaa tutustua, huomata asioita näennäisen takaa ja lukea rivinvälejä. Palaverista nuorten kanssa saattaa pahimmillaan tulla näytelmä, leikki, jossa nuori ja sosiaalityöntekijä esittävät oman roolinsa. Jo palaverissa molemmat osapuolet ovat tietoisia siitä, että tämä pidetään, koska niin kuuluu tehdä ja se, mitä sovitaan, ei tule toteutumaan. Oman tulevaisuuden suunnittelu ei ole välttämättä nuorelle mielekästä silloin, kun nuori tiedostaa, etteivät hänen ajatuksensa ja viranomaisen ajatukset kohtaa. Nuorten kanssa vie oman aikansa, ennen kuin ne tavoitteet, joihin nuori pystyy sitoutumaan löytyvät. Projektityöntekijät kokivat, että nuorilla on tarvetta jollekin, joka olisi nuorta varten, auttamassa ja kuuntelemassa. Joku, jolla on enemmän elämäkokemusta ja aikaa kuunnella. Joskus sen jonkun täytyy olla joku ulkopuolinen.

Keskustelussa projektityöntekijöiden kanssa puheenaiheeksi nousivat kuntaliitokset ja se, kuinka niiden myötä pikkukylien asukkaista tulee kaupunkilaisia ja he tilastoituvat sellaisiksi, joille palvelut on saatavilla, vaikka käytännössä näin ei ole. Kun raha ratkaisee, matalan kynnyksen ja syrjäkyläisten palvelut tuntuvat olevan ensimmäisiä säästökohteita. Palveluiden saaminen on hankalaa, jos lähetettä vaaditaan moneen paikkaan tai välimatka kasvaa useiden kymmenien kilometrien mittaiseksi.

Keskustelimme myös jalkautumisen ja rinnalla kulkemisen merkityksestä niille nuorille, joilla on liikkeelle lähtemisen vaikeutta. On tärkeää saada joku ohjaamaan ja tukemaan asioiden hoitoa, kaikille se ei ole helppoa ja yhteiskunnassa ei tunnu olevan tilaa edetä hitaammin, vaan se tuomitaan. Projektin ryhmätoiminta on paikka, jossa on mahdollista hidastaa, mutta nuoret kokevat sen myös niin, etteivät pysty vastaamaan yhteiskunnan vaatimuksiin. Ovatko ”normaalin” vaatimukset liian kovat nykyään?

Pohdimme myös, että nuorten sitoutuneisuutta hoitoon moititaan usein ja on totta, että on niitäkin nuoria, jotka eivät sitoudu, vaikka mitä tehdään. Joskus voisi olla kuitenkin hyvä miettiä myös asiantuntijoiden sitoutuneisuutta. Hoitajien, terapeuttien ja sosiaalityöntekijöiden vaihtuvuus on suurta ja nuoren ei auta kuin aina aloittaa uuden kanssa alusta. Jos yhdellä nuorella vaihtuu kolmen vuoden aikana sosiaalityöntekijä kolmesti ja terapeutti kahdesti, miten paljon se voi motivoitua? Asiakkaiden sitoutumisesta puhuttaessa ei ehkä huomioida sitä, miten palvelut sitoutuvat asiakkaisiinsa. Ihmisillä on merkitystä, pöydän molemmin puolin.